

Förprojektering Skärgårdsleader – rapport

Bakgrund

SIKO påbörjande arbetet med att undersöka möjligheterna till ett Skärgårdsleader under vintern 2007 genom att delta i ett antal informationsmöten på Länsstyrelsen. Kravet på underifrånperspektiv och gemensam utvecklingsstrategi kändes som det passade oss fullständigt. Dessutom har SIKO i ett antal år arbetat i en liknande struktur där våra *EU-lotsar* resp *Skärgårdsutvecklare* funnits som kunnig resurs när mindre organisationer och utvecklingsgrupper haft projektidéer och velat ansöka om EU-stöd. Vi har i skärgården också ett väl utvecklat samarbete där ett flertal organisationer bildats på grund av behovet att hantera skärgårdsområdet oavsett kommungränser på grund av de speciella förutsättningar som råder ute på öarna. Sedan några år finns dessutom *interkommunala skärgårdsrådet* som bildats just för att i någon mån även politiskt hantera skärgården som en sammanhängande region. Detta skärgårdsråd ställde sig också enhälligt bakom SIKO:s önskemål att undersöka förutsättningarna för ett Skärgårdsleaderområde genom att medfinansiera förprojekteringen.

Den 3 april träffade vi lantbruksdirektör Jan Emmervall för att diskutera detta. Vi fick då ta del av några önskemål/krav från Länsstyrelsen:

1. Befolkningsunderlaget skulle helst vara minst 70 000 personer
2. Det var inte önskvärt att dela kommuner utan leaderområden skulle helst följa kommungränser.
3. Man ansåg inte att det skulle finnas några speciella behov just i skärgårdsregionen som kunde motivera ett speciellt skärgårdsleaderområde.

Ansökan

Trots detta, för oss negativa bemötande, gick vi vidare och lämnade in en ansökan om förprojektering den 30 april 2007. Bakom oss hade vi trots allt ett beslut från interkommunala skärgårdsrådet, där samtliga närvarande skärgårdskommuner ställde upp med medfinansiering av förprojekteringen.

Ansökan inleddes med följande motivering om behovet av Skärgårdsleadersatsning:

Skärgårdsleader – varför det?

Skärgården – ett område som ofta används i marknadsföringen av Sverige men också ett område som långa tider på året för en ganska osynlig tillvaro. Gång efter annan har skärgårdsborna skapat sina egna projekt och nätverk eftersom frågeställningar och lösningar ibland är, och måste vara, unika. Säsongvariationerna är extrema och väderberoende.

Skärgården är föremål för satsningar som oftast leds från platser långt borta från vår verklighet. Beslutsfattare saknar kunskaper om hur man når öarna och involverar skärgårdsentreprenörer och lokala eldsjälar.

Vi vill med ett skärgårdsleader stärka skärgårdsregionen genom lokala initiativ från lokala entreprenörer och ideella krafter. Vi vill utveckla företagsamheten för att få bärkraftig verksamhet året runt och kraftigt ökad handel med fastlandet. Turistaktiviteter ska drivas av skärgårdsaktörer från skärgården. Skärgårdsskolan ska erbjuda utbildning ända upp på högskolenivå.. Företagsamheten utvecklas genom kompetensutveckling och företagsakademi. Natur- och kulturmiljö ska förvaltas och nya arbetstillfällen skapas inom miljösektorn genom socialt och kulturellt utbyte med andra Leaderområden inom och utom landet. Skärgården är av riksintresse för naturvård och miljö som ett sammanhängande område.

- *Det finns ett gott nätverk med fastlandets många aktörer.*
- *Det finns entreprenörer och framåtanda.*
- *Den ideella sektorn är stor och aktiv*
- *Det finns engagemang och nätverk*

Andra Leaderaktiviteter

I Norrtälje fanns en annan utvecklingsgrupp – Utveckla Roslagen – och vi inledde från början en dialog med dem för att hitta samarbetsformer. Norrtälje kommun byggde vidare på sitt arbete med ett eget utvecklingsprogram för Roslagens landsbygd och finansierade inledningsvis själva ett omfattande arbete med att hitta förankring och lokalt engagemang i Roslagens landsbygdsområden. Även denna grupp sökte förprojekteringsmedel från Länsstyrelsen.

Skärgårdsleadergruppen tillsatte en styrgrupp/preliminär LAG-grupp bestående av Kjell Bjurman (*Företagarna Skärgården*), Birgitta Hansson (*Värmdö kommun*) och Sune Fogelström (*SIKO*).

Under sommaren och hösten presenterades förprojekteringsplanen för det vi kallade ”Skärgårdsleader” dels på Länsstyrelsen och dels i samband med några förankringsmöten som Norrtäljegruppen arrangerade. SIKO hade inga möjligheter att bekosta egna förankringsmöten då vi saknade finansiering på grund av att behandlingen av vår ansökan drog ut på tiden. Vi genomförde trots detta några mindre möten med politiker och tjänstemän och träffade både föreningsfolk och företagare, främst via våra Skärgårdsutvecklare som utnyttjades som en resurs för projektgruppen. SIKO beslutade att endast ordinarie mötesarvode skulle utgå för uppdrag inom förprojekteringen tills man visste om sökta medel skulle erhållas. Nedlagd arbetstid kunde inte ersättas i detta skede och den planerade tidsperioden för uppdraget (1 maj – 1 juli) fick omfördelas.

I oktober bad Länsstyrelsen om en kompletterad ansökan för förprojekteringen, då man först nu fått igång datasystemet för hantering av ansökan. Komplettering gjordes och i november fick vi äntligen positivt besked om finansiering av förprojekteringsarbetet. Tyvärr återstod bara några månader av den planerade projektiden.

Den 15 november anordnade SIKO ett större möte på Länsstyrelsen med deltagande från alla kommuner, samt projektledare från Utveckla Roslagen. På detta möte deltog även Thomas Norrby från SLU (*Sveriges Lantbruksuniversitet*) och Bengt Almkvist från SRF (*Skärgårdarnas Riksförbund*), båda sakkunniga inom Leader.

Efter presentation och lägesrapport följde en diskussion och samtliga närvarande från SIKO fick uppfattningen att en överenskommelse fattats där skärgårdsområdet skulle hållas samman med Norrtälje/Roslagsleder och att även delar av södra kommunernas skärgårdsnära fastland skulle ingå.

En mötesrapport skrevs och skickades ut till mötets deltagare samt Skärgårdsleaders styrgrupp

Från Norrtäljes interimslaggrupp kom inom kort en kommentar på rapporten. De hade avvikande åsikt om mötesresultatet. Några veckor senare framkom att Utveckla Roslagen arbetade vidare med sitt ursprungliga område och färdigställde sin utvecklingsstrategi. Därmed var SIKO tillbaka på "ruta ett" i förprojekteringsprocessen och våra ambitioner att hålla samma skärgårdsområdet hade, trots stöd från samtliga skärgårdskommuner inte kunnat genomföras. Österåkers och Norrtäljes skärgårdar skulle hamna i Leaderområdet "Utveckla Roslagen" medan övriga områden riskerade att stå helt utanför Leader.

"Södra Skärgårdsleder"

Den 19 december resp 6 februari hölls möten med representanter för Värmdö, Haninge och Nynäshamns kommuner, då vi tillsammans diskuterade möjligheten att bilda ett "södra skärgårdsleder". Alla konstaterade att förankringen och kunskapen om Leader var dålig i dessa kommuner, främst på fastlandet och att mycket arbete återstod för att få ihop en lokal förankring och gemensam utvecklingsstrategi. Ingen av kommunerna var intresserad av Leader utan tydligt uttalad skärgårdssatsning.

Slutsatsen vid mötet den 6 februari blev därför att eftersom det inte finns förutsättningar för sammanhållet skärgårdsleder borde vi i stället hitta andra samverkansformer för att utveckla skärgården med hjälp av både landsbygdsprogrammet och andra stödformer som exempelvis Socialfonden och dess kompetensutvecklingsprojekt. Vi kom också överens om att SIKO skulle skriva ett förslag till hur sådant samarbete kan se ut.

Geografisk avgränsning

Det har hela tiden varit intensiva diskussioner om geografisk avgränsning. Begränsande faktorer har varit befolkningmängden som blivit för liten om man räknat med enbart skärgårdsområdet, och för stor om man tar med odelade kommuner (exklusive tätorter) längs kusten. Länsstyrelsen har förklarat att man helst ser att kommuner inte delas på flera leaderområden. Argumentet att man vid tidigare Leaderprojekt haft områden som fungerat helt oberoende av kommungräns har under projektperioden inte påverkat detta.

Under processens gång har vi provat möjligheterna att hålla samman skärgårdsdelen med en, två eller tre hela kustkommuner. Såväl Värmdö som Haninge har varit mycket intresserade av sådana lösningar för att hålla samman hela Stockholms skärgård. Även Norrtälje har uttryckt visst intresse men de beslut som fattats av interimslaggruppen i Utveckla Roslagen har inte gett möjlighet till någon gemensam lösning.

Leader och ekonomi

Länsstyrelsen har under projektperioden lämnat flera olika besked om de ekonomiska förutsättningarna. Bidragsbeloppen står dock i relation till antalet boende inom ett Leaderområde. Deltidsboende får inte medräknas trots att de i betydande grad kan vara engagerade i och berörda av utvecklingsprojekt i skärgårdsregionen.

Det område SIKO ursprungligen föreslogs ingå i skärgårdsleader omfattar ungefär 22 000 personer (öar + replipunkter i samtliga skärgårdskommuner)

Enligt erfarenheter från tidigare leaderomgångar finns möjligheter att ”bygga vidare” på leaderprojekt med hjälp av privata finansiärer och man har därför sagt att de bidrag som kan ges i nuvarande program kan ses som ”stimulanspengar” för att komma igång med nya satsningar.

Högst 18% av beviljade medel får användas till kansli och administration av LAG. I detta belopp ska också obligatorisk utbildning av LAG ingå, liksom resor. För små leaderområden är det svårt att få beloppet att räcka till enligt information från Leadernätverket ute i landet. Försök att omförhandla till 20% pågår när denna rapport skrivs.

I Leaderprojekt medges inte bidrag till köp av begagnad utrustning vilket fördyrar projekten. Man försöker få möjlighet att fastställa schablonbelopp för exempelvis projektledares data och telefoni, annars måste dator, mobil och abonnemang inköpas i varje enskilt Leaderprojekt vilket också fördyrar.

Slutsats

För SIKO:s Skärgårdsleaderprojekt gäller enligt den information vi har fått följande:

- Norrtälje – satsar på eget område inklusive kommunens öar
- Österåker – helst velat ha skärgårdsleader, varit aktuella för Roslagsleader
- Vaxholm – anser sig inte ha landsbygd
- Värmdö – velat satsa på skärgården, men förutsättningarna för sammanhållen skärgård saknas. Frågetecken för finansiering.
- Haninge – inte intresserat av Leader om det inte gäller skärgårdssatsning
- Nynäshamn – inget eget Leaderarbete

Diskussion har förts med tjänstemän och politiker i de olika kommunerna. Både enskilt och i samband med några lite större möten. Vi har också tagit del av information i det Leadernätverk som vuxit fram mellan utvecklingsgrupper i andra län.

Under förprojekteringsperioden har vi upplevt en osäkerhet från såväl länsstyrelse som kommuner. Kunskap har saknats och tydliga svar har uteblivit. Kriteriet ”underifrånperspektiv” har inte upplevts som särskilt tungt vägande.

Diskussionerna har alltför ofta hamnat långt från gemensamma utvecklingsstrategier och lokalt engagemang. Det har handlat mer om geografisk gränsdragning, befolkningsunderlag och kommunernas ekonomi.

Sammanfattning mars 2008

- Länsstyrelsens lantbruksenhet har inte stöttat idén med Skärgårdsleader trots att detta varit enda utvecklingsarbete i länet med genuint underifrånperspektiv enligt Leadermodellen.
- Länsstyrelsen har förordat att Leaderområden ska omfatta hela kommuner då man anser detta är enklast att hantera, man vill också ha minst 70 000 personer i ett leaderområde.
- SIKO har redan struktur och kompetens för att kunna söka direkt ur landsbygdsprogrammet och kan via skärgårdsutvecklarna få fart på och hjälpa lokala aktörer i hela skärgårdsområdet med projekt och ansökningar av olika slag
- SIKO har ett gott samarbete med skärgårdskommunerna gällande utveckling av skärgårdsdelarna och man har från Värmdö och Haninge redan aviserat en vilja att utveckla och medfinansiera former för projektansökningar ur landsbygdsprogrammet och andra program utan hänsyn till Leader.
- Ute i landet finns redan ett antal godkända leaderområden medan intresset för Leader är förhållandevis lågt i Stockholms län. Det finns såvitt vi vet inga andra utvecklingsgrupper än Skärgårdsleader resp Utveckla Roslagen. Detta kan bero på att Stockholmskommunerna inte ser sig som landsbygd och därför inte uppmärksammat möjligheterna med Leadermetoden.
- De medel som kan erhållas genom Leader är relativt begränsade och regelverket i sin nuvarande form medför att projekt sökta inom Leader fördyras. Arbete med att försöka lösa detta pågår dock.
- Förutsättningar för sammanhållet skärgårdsleader enligt SIKO:s förslag föreligger i dagsläget inte varför vi anser förprojekteringen för vår del kommit fram till att det inte är intressant att utarbeta någon komplett utvecklingsstrategi om det inte inträffar betydande förändringar i utvecklingen av Leader eller hantering av leaderområden inom Stockholms län. Det kan finnas andra aktörer som vill dra igång leaderområden och då satsa på skärgårdsdelar i olika kommuner och SIKO tar i så fall gärna del i detta i framtiden.

Kommentarer

Rekommendation:

SIKO avstår från att ta fram en utvecklingsstrategi inom Leaderprogrammet just nu och gör i stället en *egen utvecklingsstrategi med fokus på skärgårdsfrågor* och i nära samarbete med skärgårdskommunerna. Vi ska förbli öppna för leaderarbete om någon ny utvecklingsgrupp inbjuder till detta eller om förutsättningarna för att utveckla skärgården inom leadermodellen förändras på annat sätt. Vi kan gärna etablera samarbete med leadernätverk om det gynnar utvecklingen för skärgårdsområdena och ligger i linje med SIKO:s syfte och verksamhetsmål i övrigt.

Utdrag ur protokoll från extra styrelsemöte som enbart handlade om Leaderfrågan

1. Styrelsen har att ta beslut till följande:
 - a. SIKO avstår från att försöka bilda eget Leaderområde och utarbetar i stället nära samarbete med de skärgårdskommuner som är intresserade av att stötta skärgårdsutveckling genom satsning på projekt inom landsbygdsprogrammet eller andra program.
 - b. SIKO ansöker om förlängning av förprojekteringsperioden för att undersöka ev nya möjligheter som kan finnas pga de förändrade förutsättningarna i norra skärgården.

Efter diskussion beslutas att SIKO ska ansöka om förlängning av förprojekteringen.

Tillägg 2008-08-10

Förlängning söktes och beviljades till 2008-05-31

Under denna period framkom möjligheter att med hjälp av Skärgårdarnas Riksförbund arbeta vidare med försöken att bilda gemensamt område med *Utveckla Roslagen*. Då SIKO fortfarande saknar ekonomiska resurser att utbetala arvoden och ersättningar till de som arbetat med projektet kan erforderligt, ekonomiskt underlag för slutrapporten ej sammanställas.

Ny förlängning söks och beviljas denna gång till 2008-08-31

Under juli erhåller SIKO första delen av verksamhetsbidraget för 2008 och kan äntligen betala ut projektkostnader och utlägg. Därefter görs ekonomisk slutredovisning (särredovisning) och detta material färdigställs.

Aktuellt material överlämnat till Skärgårdarnas Riksförbunds förbundssekreterare Bengt Almqvist och Skärgårdsutvecklare Pia Södergren som fortsätter arbetet och siktar på att ta fram en utvecklingsstrategi och ansökan under hösten 2008.

Möja 2008-08-12

Agneta Österman
Projektansvarig

Per Frideen
Ordförande SIKO
(firmatecknare)